

Evropská populace stárne a není zcela jasné, kdo se o další generace postará

9.8.2022 - Monika Křivánková | INFOPROFI GROUP s.r.o.

Dle loňského sčítání lidu žije v Česku přes dva miliony osob starších 65 let a tvoří tak pětinu celkové české populace. V roce 2001 tvořili senioři 14 procent populace a o deset let později 16 procent. Podle prognóz se bude podíl seniorů ve společnosti i nadále zvyšovat, a zatímco se zvyšuje náš věk, naděje na dožití ve zdraví stagnuje. Tyto demografické proměny výrazně ovlivní systém důchodové péče a celkovou kondici ekonomiky. Nejedná se přitom o české specifikum, ale celoevropský fenomén.

Dle dostupných prognóz se počet seniorů v Česku do roku 2050 oproti současné hodnotě přibližně zdvojnásobí. To představuje zásadní ohrožení důchodového systému, o jehož potřebné reformě mluví už několik vlád. Nejvyšší nárůst se pak očekává u osob starších 85 let, které jsou většinou na nějaké formě péče závislé. Předpoklady hovoří až o sedminásobku jejich počtu.

Kdo důchody zaplatí

Zatímco dnes na jednoho seniora připadají čtyři ekonomicky aktivní dospělí, v roce 2050 to budou necelí dva. Dnes tvoří náklady na starobní důchody přibližně 8 procent HDP, zatímco za 30 let mohou dosahovat až 11 procent.

Minulé vlády i ta současná deklarují snahu tento problém řešit, konkrétní podobu však potřebná důchodová reforma stále nemá. Dosud také není jasné, z jakých zdrojů by se důchodové výdaje

zajistily. „S rostoucím počtem seniorů, kteří vyžadují podporu a péči, má před sebou každý stát klíčové rozhodnutí – jak rozdělit břímě péče mezi rodinu a samotný stát, obce a kraje. A právě nejasné rozdělení kompetencí a absence koordinátorů péče patří mezi největší slabiny celého systému v ČR,“ říká Jiří Horecký, prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.

Možným modelem financování je například systém pojištění dlouhodobé péče, který funguje například v Německu. Zvyšování odvodů zdravotního či sociálního pojištění pro tento účel by ale mohlo vést k ještě většímu zdanění nebo zvýšení ceny práce, tedy ke snížení produktivity práce. Další možností je pak například povinnost dětí vůči svým rodičům spolupodílet se na nákladech dlouhodobé péče, něco jako takzvaná alimentární povinnost, která je běžná v řadě západoevropských zemích.

Domácí péče má své limity

Běžnou praxí je i domácí péče o seniory, ať už vykonávaná rodinnými příslušníky, nebo vyškolenými pečovateli. Dle vědců z Princetonské univerzity tráví dcery průměrně 12,3 hodin měsíčně péčí o své rodiče. Synové pak pouze 5,6 hodin.

Dle Horeckého je co nejdelší pobyt v domácím prostředí jednoznačně žádoucí a je nutné jej podporovat, v některých případech však není možná a je nutné zajistit dotyčnému péči pobytovou. Český sociální systém na domácí péči zkrátka postavit nepůjde.

Nejvýraznějšími limity domácí péče jsou její fyzická i psychická náročnost a nedostatečná finanční kompenzace. Péči o osobu upoutanou na lůžko nebo o osobu s demencí je mnohdy nutné vykonávat 24 hodin denně. Nejvyšší příspěvek na péči přitom činí pouze 19 200 korun měsíčně.

„Pokud země ponechají břímě pečování pouze na rodinných příslušnících, a to bez dostatečné pomoci, podpory a možnosti využití dostupných profesionálních sociálních služeb, pak to bude mít do budoucna významné hospodářské a ekonomické dopady, nemluvě o ohrožení zdraví a kvality života neformálních pečujících,“ varuje Horecký.

Praxe ze zahraničí

V zahraničí, zejména v západní Evropě, pak funguje například systém takzvané služby osobám a domácnostem. Pomoc s chodem domácnosti, péčí o seniory nebo o děti poskytují osoby s nižší kvalifikací a stát tuto pomoc dotuje. Ve Švýcarsku pak mladší senioři poskytují drobnější pomoc jako doprovod nebo nákup starším seniorům. Každá hodina takové péče se započítává a senioři si ji mohou vyčerpat později, až budou sami pomoc potřebovat.

„V celé Evropě dramaticky narůstá potřeba nových kapacit dlouhodobé péče, zejména pro seniory starších 80 let a o lidi trpící demencí. Veřejný sektor nezvládá reagovat a v celé EU rostou nové domovy zejména díky soukromým investicím,“ doplňuje Horecký. Tématem se zabývá i Evropská komise a vydala v souvislosti s ním řadu analýz, prognóz a doporučení. Konkrétní implementace je však na jednotlivých členských zemích Evropské unie.